

Nășterea operei

Un gen distinct al dramaturgiei muzicale, opera a apărut în Italia renașcentistă, ca o formă selectă de divertisment. Curând opera a devenit populară, cu un public larg, și s-a răspândit în întreaga Europă.

Opera este un spectacol dramatic în care replicile sunt cântate și au acompaniament instrumental. Deși textele, muzica și spectacolul fuseseră cu mult timp în urmă combinate în diferite moduri, opera adevărată a apărut doar la sfârșitul secolului al 16-lea, în Italia renașcentistă.

În epoca renașterii oamenii erau fascinați de tot ceea ce avea legătură cu Grecia sau cu Roma antică. Atunci când grupurile de

MONTEVERDI

Claudio Monteverdi (1567-1643) a fost primul mare compozitor de operă. Născut la Cremona, din aproximativ 1590 a lucrat în Mantua, devenind un cunoscut compozitor de madrigaluri. Prima lui operă, *Orfeu*, reprezentată la Mantua, în 1607, a demonstrat puterea operei ca spectacol dramatic muzical. Opera care i-a urmat, *Arianna* (1608), a fost chiar mai de efect, înlocuind teme convenționale pastorale cu o temă tragică care a smuls lacrimi publicului. Multe din operele lui Monteverdi s-au pierdut, dar lucrările târzii au supraviețuit, printre care și celebra operă *Incoronarea Poppeii* (1642).

învățați, poeți și muzicieni din Florența au pus problema îmbunătățirii dramaturgiei, s-au gândit, spontan, la imitarea vechilor greci care nu rosteau textul dramelor, ci îl scandau sau îl cântau. Asemenea dispute și speculații florentine au creat o atmosferă favorabilă pentru experimentarea dramaturgiei muzicale. În 1597 s-a prezentat în fața unui public format din nobili prima operă cunoscută, *Dafne*, cu muzică compusă de Jacopo Peri.

Muzica de operă timpurie

Din opera *Dafne* s-au păstrat doar câteva fragmente. Prima operă a cărei partitură a supraviețuit în totalitate a fost opera *Euridice* (1600) compusă de Peri și Giulio Caccini.

▲ O ilustrație din reprezentația operei *Armide* (1686), compusă de Jean-Baptiste Lully. Deși italian de origine, Lully a fondat tradiția franceză a spectacolelor grandioase pentru curtea regală.

Subiectul este preluat din mitologia antică greacă. Euridice, soția prea-iubită a poetului și muzicianului Orfeu, moare și este coborâtă în Infern; decis să o salveze, Orfeu o urmează, magia cântecului său ajutându-l să înfrunte toate primejdiile Infernului. Cu toate că mitul a reprezentat sursa de inspirație, autorul și-a permis să schimbe șirul narațiunii – o practică ce a devenit un fel de tradiție în operă. În versiunea antică a povestirii, Orfeu nu face față

Desene pentru un intermezzo – un interludiu muzical pus în scenă între două acte ale unei piese dramatice. Adesea inspirate din clasică mitologie antică, intermezzo-ul a fost, de fapt, predecesorul spectacolului de operă.

testului final la care este supus (se uită înapoi la Euridice în timp ce încearcă să evadeze din Infern), însă în operă finalul este triumfător și perechea scapă fericită.

O afacere aristocratică

Primele opere erau afaceri aristocratice, puse în scenă în reprezentații particulare la care luau parte nobilii, sau cu ocazia unor căsătorii prințiare, sau mari recepții. Prima reprezentație publică, în fața unui public care plățise pentru aceasta, a avut loc în 1637, la Veneția. Experimentul a fost un succes. Au început să apară teatre în întreaga Italie și opera s-a răspândit rapid și în alte părți ale Europei. Această perioadă a fost remarcabilă pentru decorurile și costumele pompoase și efectele spectaculoase realizate de diverse mașinării din culise. În 1645, un vizitator englez la Veneția, memorialistul John Evelyn, nota că opera era "unul dintre cele mai magnifice și mai luxoase divertismente inventate de mintea umană".

Opera populară

Popularizarea operei a grăbit schimbările în raportul dintre text și muzică. Intenția originală a fost aceea ca muzica să susțină, din fundal, impactul textului rostit. Primele spectacole erau complet vorbite, sau textul era scandat și exista foarte puțină melodie, sau chiar deloc, iar ritmul era doar cel dat de vorbirea naturală, uneori acompaniată de câțiva instrumentiști. În 1607, primul mare geniu al operei, Claudio Monteverdi, a angajat un ansamblu mai mare și mai variat de instrumentiști și a introdus noi forme de incitare dramatică, dând frâu liber unor noi exprimări a emoțiilor umane în muzica pe care a compus-o pentru opera sa *Orfeu*, inspirată tot de celebrul mit al lui Orfeu și Euridice. Întărită de lucrările ulterioare ale lui Monteverdi, noua tendință în arta muzicală a

Scala

devenit din ce în ce mai evidentă. La începutul secolului 18, Alessandro Scarlatti compunea opere în care muzica era cel mai important element și în care ariile (solo-urile) au devenit piesele de rezistență ale spectacolelor. Ariile au devenit semnul inconfundabil al școlii italiene de operă, foarte bine primită în multe părți ale Europei.

În afara Italiei

Franța și-a dezvoltat propria ei tradiție, fondată de Jean-Baptiste Lully (1632-1687). Deși originar din Italia (numele lui real era Giovanni Battista Lulli), și-a dat seama că opera trebuia să fie adaptată pe placul curții regale franceze, ea însăși "clasică" și sobră. Din această cauză, în operele lui Lully muzica devenise din nou subordonată textului; linia melodică juca un rol puțin important, ea fiind prezentă doar pentru a susține armonic, deși grandios, versurile elevate și subiectul principal al operei care făcea adesea referire, direct sau indirect, la măreția "Regelui Soare",

Ludovic al XIV-lea al Franței. Ca urmare, Lully a prosperat, eclipsându-și rivalii, iar tradiția fondată de el a rămas neschimbată până la sfârșitul secolului al 18-lea.

Anglia a fost țara de origine a unui alt geniu muzical, compozitorul Henry Purcell (1659-1695), însă ocaziile de a compune opere erau limitate. Dramaturgia teatrală domina la acea dată Anglia și Purcell a compus mai ales semi-opere – piese dramatice în care erau incluse unul sau mai multe interludii muzicale care aveau diferite lungimi.

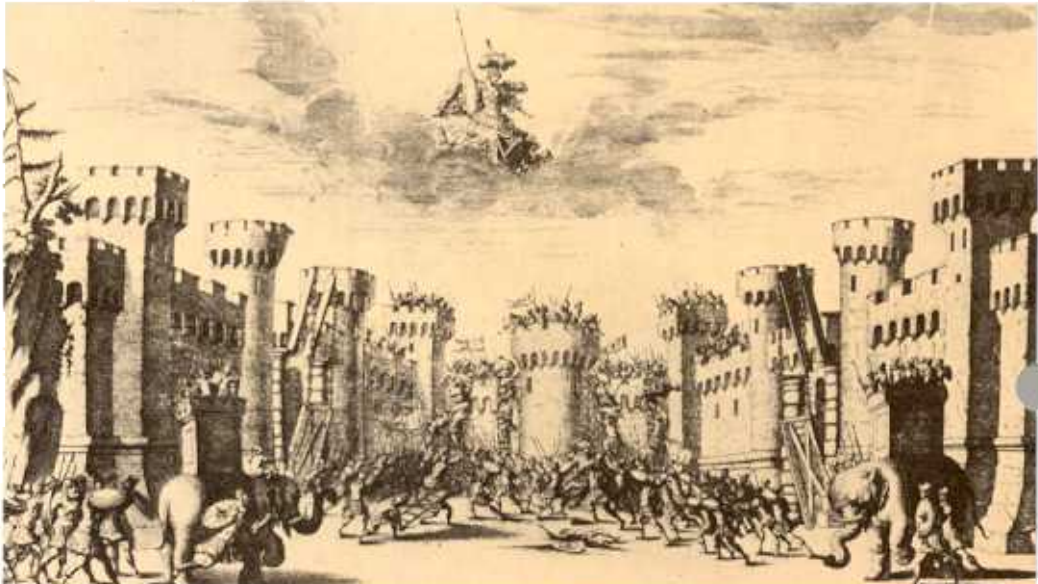
Atunci când Purcell a avut, în sfârșit, ocazia de a compune o operă adevărată aceasta a fost o lucrare experimentală compusă pentru un spectacol de amatori, la o școală de fete. Această lucrare, *Dido și Eneas* (1689), este o capodoperă, dar compozitorul nu a avut succesori în Anglia până la Georg Friedrich Handel (1685-1759), de origine germană, stabilit în Anglia. El a introdus stilul operei italiene care deținea supremația peste tot în Europa, cu excepția Franței.

Compozitorul englez Henry Purcell. Cum opera nu se instaurase încă în Anglia, principalele sale lucrări teatrale erau piese cu lungi interludii muzicale.

O scenă din *Il Pomo d'Oro*, realizată în 1667. O producție spectaculoasă ce implica schimbarea a 24 de decoruri în 4 acte și care necesita un număr foarte mare de actori.

National Portrait Gallery

V & A Museum